

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

בי"ה, כ"ב אייר תשע"ג

02 מאי 2013

תיק מס' 73080

פסק דין ביניים

בעניין שבין

התובע

לבין

הנתבעים

א. העובדות המוסכמות

התובע הוא חשמלאי במקצועו, והגיע לסיכום עם הנתבעים על ביצוע עבודות החשמל בביתם החדש. הצעת המחיר הינה על סך 45,000 ₪ מתוך הבנה שהתשלום יהיה לפי קצב התקדמות העבודה. התובע סיים את שלב השחלת החוטים בבית בר"ח כסלו וקיבל 23,400 ₪.

לאחר כמה ימים נגנבו כל החוטים שהושחלו בבית.

המשטרה גבתה עדות מהחשמלאי אשר העריך את הנזק בפני המשטרה ב- 6,000 ₪.

ב. טענות התובע

התובע טוען שמבחינתו, ברגע שהוא קיבל תשלום על החוטים הוא סיים את אותו שלב והאחריות עובדת לידי בעל הדירה.

גניבות של חוטים אינם דבר שכיח, לעומת זאת, השחלת חוטים לאחר ביצוע הטיח עלולה להביא לסיכון ולחייב חציבות נוספות לאחר הטיח. לכן לדעתו עדיף להשחיל את החוטים לפני הטיח, למרות הסיכון לגניבה.

התובע מודה שהוא הזכיר את הסכום 6,000 ₪ בעדותו לשוטר אך התברר לו שאין זה מדויק, וכעת לאחר שעשה חשבון הוא תובע 2,000 ₪ עבור חומר ועוד 6,000 ₪ עבור העבודה אם ידרש לשוב ולהשחיל את החוטים.

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

ג. טענות הנתבעים

הנתבע טען שלדעתו, כל עוד שהחשמלאי לא סיים את העבודות בבית הרי שהאחריות עליו, בחוזה כתוב שהתובע צריך להביא טופס 4 המעיד על סיום עבודות החשמל ולכן כל האחריות על נזקים היא עליו.

התשלום בסיום הביצוע של השלב אינו מעיד על מסירת העבודה אלא נועד כדי לאפשר את השלב הבא.

לדבריו, מנהל העבודה י אמר לו שהנזק מוטל על החשמלאי וכך הוא פירש את השתיקה של התובע במשך שלושה חודשים.

יתירה מזו, לדבריו התובע אמר במפורש "בשל הגניבה הזו אין לי רווח בבית הזה", סימן שהוא עצמו מודה שהנזק מוטל עליו.

הנתבע טען שהוא מצפה שבעל מקצוע רציני ידע אותי מראש ביחס לשיקולים השונים בנוגע לעיתוי השחלת החוטים ולסיכונים האפשריים. לדבריו, יתכן שהיה מגביר ערנות ושומר על הבית.

הנתבע הוסיף שהגניבה אירעה אף בבית הסמוך ושם החשמלאי הגיע להבנה עם בעל הבית שיקבל רק את עלות חומר, סה"כ 1500 ₪, עבור ביצוע חוזר של העבודה. לדבריו גם הוא מוכן לדרך זו ואף הציע אותה לתובע שסירב.

לטענתו הוא בדק ומצא שעלות השחלה חוזרת של החוטים היא 2000 ₪ עבור החומר, ובין 2000 ₪ ל- 3000 ₪ עבור העבודה.

לפיכך, הנתבע דורש מהתובע להשחיל את החוטים ללא כל תשלום נוסף.

ד. תגובת התובע

התובע טוען שמעולם לא התכוון למחול על מה שמגיע לו. כאשר אמר ש"אין לו רווח" הוא התכוון לומר שהנזק אינו רק בגניבת החוטים אלא שהגנב גרם לכך שכל עבודתו הייתה לריק.

הוא מסביר ששתק כל התקופה כיון שכבר קיבל את הכסף.

מכיוון שגנבות לא שכיחות הוא החליט להשחיל את החוטים לפני הטיח, ולכן לא שיתף את הנתבעים בשיקול זה.

לגבי המחיר שאמר למשטרה, הוא שב וטען שהמחיר שאמר (6000 ₪) אינו מדויק כיון שעבד יחד עם שלושה פועלים במשך שלושה ימים, כאשר כל פועל מקבל 450 ₪ ליום.

לטענתו השחלה חוזרת חוסכת רק חצי יום עבודה. לפיכך הוא עומד בתביעתו לקבל את מלוא הסכום אם יידרש לשוב ולהשחיל את החוטים.

אם הוא לא יקבל את הסכום אותו הוא ישמח אם מישהו אחר יבצע את ההשחלה.

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080 Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org beitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

ה. חוות דעת מומחה

בית הדין פנה לשני מומחים וחוות דעתם הועברה לשני הצדדים לתגובה.

א. החשמלאי ב' כתב בחוות דעתו:

א. כפי המקובל איש מקצוע אשר קיבל שכר עבור העבודה שביצע אינו סופג את הנזק של גנבה, גם אם יש לו עבודה נוספת בבית.

ב. לאחר סיור בבית והתבוננות על התוכנית חשמל והצעת המחיר, אני מעריך את שווי העבודה והחומר ב4700 ₪ כולל מע"מ.

ב. מנהל העבודה א' כתב בחוות דעתו:

1. לדעתי במקרה כזה מקובל שבעל הבית נושא בנזק הגנבה.

2. אבל הקבלן לא לוקח תמחור מלא עבור התיקון אלא נותן מחיר מינימאלי מתוך הבנה שכוח שלישי הזיק.

3. הערכתי לעבודה היא כ5000 ₪ כולל מע"מ על פי תחשיב של 45 שקלים לנקודה על קצת יותר ממאה נקודות בבית.

שני הצדדים הגיבו לחוות הדעת. התובע כתב שהוא מסתייג מהמחיר הנמוך לדבריו שקבעו המומחים. הנתבעים הגיבו באריכות וחזרו על חלק מהטענות שעלו בדיון. לדבריהם יש חשש שהמומחים נוטים לכיוון התובע כיון שגם הם בעלי מקצוע. ביה"ד דוחה טענה זו, כיון שמדובר בשני מומחים בעלי מקצועות שונים. כמו כן, הנתבעים טוענים שהתמחור גבוה מדי. הם מתייחסים לחוות דעתו של ב', ומגיעים לתוצאה 3800 ₪. התמחור לא לקח בחשבון את העובדה שמדובר בקבלן חשמל ופועל, ולא בשני פועלים. כמו כן ב' כתב שמדובר ביומיים או שלושה.

ו. נושאי דיון

א. מעמדו ההלכתי של התובע.

ב. האם התובע חייב לשוב ולשחיל את החוטים שוב – בתשלום או בחינם?

ג. מי אחראי על החוטים לאחר שהושחלו – התובע או הנתבעים?

ד. מהי עלות השחלת חוטים נוספת?

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

ז. מעמדו ההלכתי של התובע

על פי ההלכה הנתבע הוא קבלן. ההבדל בין קבלן לפועל הוא שפועל נשכר לעבודה למשך זמן מסוים (ללא תלות בתפוקה), וקבלן נשכר להשיג תוצאות מסוימות, כפי שכתב הרמ"א (חו"מ שלג, ה):

שכר עצמו לזמן, יש לו דין פועל; אבל אם שכר עצמו ללמוד ספר או חצי ספר, יש לו דין קבלן.

במקרה זה התובע הוא חשמלאי שהתחייב לבצע את עבודות החשמל בבית הנתבע, והתחייב להגיע לתוצאה מסוימת: טופס 4, ולכן דינו כקבלן.

ח. האם התובע חייב לשוב ולהשחיל את חוטי החשמל?

עוד לפני ההכרעה מי אחראי על החוטים יש לדון בשאלה האם התובע חייב לשוב ולהשחיל חוטי חשמל חדשים.

כיון שמדובר בקבלן יש לבחון האם קבלן יכול לחזור בו באמצע עבודה.

התשובה לשאלה זו היא שאילו היה חוזה חתום בין הצדדים אזי התובע לא היה רשאי לחזור בו (פתחי תשובה חו"מ סימן של"ג ס"ק ב). אך מכיוון שבמקרה שלפנינו ישנה רק הצעת מחיר אשר אינה חתומה על ידי שני הצדדים, ישנה זכות משפטית לתובע לחזור בו מהמשך העבודה (שו"ע חו"מ סימן של"ג סעיף ד). יש להוסיף כי קיימת חובה אישית לכל אדם לקיים את דיבורו אף כאשר הסיכום היה בעל פה וללא שטר חתום (סמ"ע חושן משפט סימן של"ג ס"ק א).

אף שהתובע רשאי לחזור בו מההסכם, במקרה כזה המזמין יוכל לקחת קבלן שישלים את העבודה והקבלן יקבל את ההפרש בין מה שסוכם איתו לבין מה שיבקש הקבלן החדש (ולא יותר ממה שמגיע לו על מה שעשה). וכפי שפסק השולחן ערוך "ידו על התחתונה" (שו"ע חו"מ סימן של"ג סעיף ד)¹.

מסתבר שעובד חדש יבקש שכר גבוה על מנת לסיים את העבודה, ואם כך, התובע יאלץ לשאת בפער ואולי אף יחויב להחזיר חלק מהכסף שקיבל.

¹ נראה שדין ידו על התחתונה קיים במקרה שלנו על אף שלא התחייב בפרוש לחזור על השחלת החוטים. היות ואנו מפרשים את ההסכמה לקחת את כלל עבודת החשמל בבית כהתחייבות לעשות כל מה שצריך על מנת להגיע לטופס 4. ואף דברים שאינם מתוכננים. הסברה לכך שברור שיש חסרון בכניסה של איש מקצוע חדש לבית כלפי אחריות על בעיות עתידיות. כאשר ישנם שני בעלי מקצוע קשה לחייב אחד מהם לתקן את עבודתו, משום כך האומדנא שקבלת עבודת החשמל מתייחסת גם למקרים לא צפויים. למותר לציין שהתובע זכאי לקבל תשלום על כך ולשם כך נעזרנו בהערכה מקצועית.

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

נוסיף שגם בדיון הסכימו שני הצדדים כי על התובע להשלים את העבודה. אמנם, התובע ציין כי אם לא יקבל את הסכום אותו הוא מבקש עבור ביצוע חוזר של ההשחלה הרי שהוא ישמח שמישהו אחר יבצע זאת. אולם, העדפתו אינה פוטרת אותו מהצורך לעמוד בדיבורו להשגת התוצאה הסופית אליה התחייב. הדבר גם מסתבר, כיון שביצוע העבודה על ידי אדם אחר עלול לפגוע ביכולתו של התובע להשלים את העבודה, וביכולתו להיות אחראי לתקינות המערכת כולה.

לסיכום ניתן לומר שהציפייה מהתובע שיסיים את העבודה בבית ויקיים את דיבורו. אם יבחר התובע להפסיק את החוזה, אזי הנתבע יהיה זכאי להזמין חשמלאי שיסיים את העבודה, והתובע יהיה זכאי לקבל רק את ההפרש בין הסכום הכולל עליו דובר בהצעת מחיר בהפחתת עלות השלמת העבודה.

ט. מי אחראי על החוטים לאחר שהושחלו

כעת השאלה היא איך להגדיר את שלב השחלת החוטים? האם החשמלאי סיים את עבודתו והחוטים שייכים לבעל הדירה או שמא החוטים שייכים לחשמלאי עד לגמר כל עבודות החשמל בבית? היות ואין לצדדים חוזה מפורט המתייחס לשאלה זו אלא רק הצעת מחיר, עלינו לבדוק את הדין ואת המנהג.

מנהג המדינה

בחוות דעתו המצורפת כתב החשמלאי ב':

כפי המקובל איש מקצוע אשר קיבל שכר עבור העבודה שביצע אינו סופג את הנזק של גנבה, גם אם יש לו עבודה נוספת בבית.

וכן כתב מנהל העבודה א'. הסיבה לכך היא ככל הנראה שבעל מקצוע שמגיע לעבודה באתר הבנייה באופן לא-רציף איננו יכול להיות אחראי לעבודות שכבר ביצע. ועל פי הכלל הידוע "הכלל כמנהג המדינה" (בבא מציעא פג, א; טור חו"מ שלא).

האם הבעלות על החוטים עברה לנתבעים?

מלבד המנהג שלכאורה די בו, יש לדון האם הבעלות על החוטים עברה מהתובע לנתבעים. שהרי מי שהוא הבעלים על החוטים הוא זה שאמור לשאת בנזק הגניבה גם אם אין מנהג ברור.

הטענה של הנתבע שהעסקה לא חלה עד לסיום עבודות החשמל כולן - אינה מתקבלת. השחלת החוטים בבית הנתבעים דינה כהעברת הבעלות עליהם לידי הנתבעים. מה גם שבמקרה זה גם בוצע תשלום לאחר סיום שלב ההשחלה.

ומכאן, שלמרות האחריות הכוללת של התובע לסיום עבודות החשמל, האחריות על החוטים עוברת לכתפי הנתבעים ברגע שהחוטים נמצאים ברשותם.

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

השאלה הנשאלת כאן היא מה היה מעשה הקניין שבו עברו החוטים לידי הנתבעים. הדבר תלוי בשאלה האם החוטים נחשבים כקרקע (כיון שהם חוברו לקרקע) או כמיטלטלין.

לכאורה הדבר תלוי במחלוקת המובאת ברמ"א (חו"מ צה, א):

י"א דתלוש ולבסוף חברו בקרקע לאו כקרקע דמי; ויש חולקין. ולכן אם שאל בית, ונשרף, פטור מלשלם.

הרמ"א הביא שתי דעות בשאלה האם תלוש שחובר לקרקע דינו כקרקע לעניין שבועה (כיון שאין נשבעים על קרקעות). אולם, בספר פתחי חושן (קניינים פרק ב, הערה ח) כתב: "ונלענ"ד שלעניין קנין כולי עלמא מודים דהוי כקרקע", והביא כמה ראיות לדבריו.

כעת יש כמה אפשרויות מהו מעשה הקניין:

קניין כסף – בתשלום עבור סיום שלב ההשחלה. לכן ההנחה הבסיסית שהחשמלאי מצדו התכוון להקנות את החוטים לבעל הדירה והקניין אכן התבצע. יש להחשיב את התשלום שניתן לחשמלאי כקניין גמור של החוטים. התשלום ניתן הן עבור העבודה והן עבור החוטים². על פי זה כל זמן שלא בוצע תשלום הבעלות לא עברה (בניגוד למנהג ממנו עולה שהאחריות עוברת לאחר ההתקנה בבית גם ללא תשלום).

קניין חצר - קצות החושן (צה, ג) כתב שמחובר לקרקע נקנה בקניין חצר. אמנם, בקניין חצר יש צורך בחצר המשתמרת שלא היתה כאן, אך לדעת הרמ"א (חושן משפט סימן ר סעיף א) כשיש דעת אחרת מקנה הקניין חל אף בחצר שאינה משתמרת. הש"ך (שם, א) חלק על הרמ"א, ובקצות החושן (שם, ב) כתב שכאשר יש דעת אחרת מקנה אין צורך שהחצר תהיה משתמרת. בספר מחנה אפרים (קנין חצר, סי' ב) כתב שבמכר צריך שהחצר תשתמר לדעת הקונה. ראו עוד פתחי חושן, קניינים, פרק ח, הערה ג.

לסיכום, על פי המנהג ועל פי הדין האחריות לחוטי החשמל מוטלת על בעל הבית ולא על החשמלאי.

י. תמחור עבודה

בהצעת המחיר שהובאה לפנינו אין פירוט העלות של כל שלב, ובכלל זה אין פירוט של עלות ההשחלה.

² גם אם מדובר על מיטלטלין שאינם נקנים בכסף, כאן הקניין חל. אלא שכל הסיבה שקניין כסף אינו קונה מיטלטלין הוא מפני חשש שיאמר לו "נשרפו חיטיך בעליה" (בבא מציעא מו). אך מובא בסמ"ע (חושן משפט סימן קצ"ח סק"ט) שכאשר מדובר על חצר של הקונה אין חשש, וקניין כסף קונה.

שע"י ישיבת ההסדר-גבוהה שדרות

מה גם שהגנבה פגעה בחוטים אך הותירה את הצינורות במקומם לכן עלות השחלת החוטים החוזרת אמורה להיות זולה יותר.

ההנחה שלנו היתה שיש לחייב את הנתבעים לשלם לתובע עבור השחלה חוזרת בהתאם למחיר שהוא גובה עבור עבודתו, ולא ע"פ מחיר נמוך יותר שניתן למצוא בשוק. זאת, כיון שהנתבעים בחרו את התובע כחשמלאי שלהם באיכות ובמחיר המקובלים אצלו.

משום כך בקשנו משני המומחים להגיע לבית ולתת הצעת מחיר להשחלת החוטים. בפני המומחים הובאה תוכנית החשמל של הבית והצעת המחיר של התובע והם התבקשו לאור זאת לתת חוות דעת. ב' הגיע למסקנה שעלות העבודה והחומר הינה 4700 ₪, וא' קבע שמדובר על סכום של כ 5000 ₪.

יא. החלטה

א. אנו ממליצים לתובע לעמוד בדיבורו ולבצע את השחלת החוטים כפי התוכנית שסוכמה בעבר.

ב. במידה והתובע יבצע את השחלת החוטים מחדש על הנתבעים לשלם לו על כך 4700 ₪ יום לאחר סיום העבודה.

ג. במידה והתובע יחליט לסיים את החוזה אזי הוא זכאי לקבל את הסכום שסוכם בהצעת המחיר (45,000 ₪) לאחר הפחתת עלות ההשלמה של העבודה.

ד. כדי לקבוע את עלות השלמת העבודה יבקש ביה"ד מהמומחים הצעת מחיר.

ה. אם יתברר שהתובע מחזיק בסכום הגבוה מהסכום לו הוא זכאי הוא יחויב להשיב את היתרה לנתבעים.

ו. על התובע להודיע עד לתאריך כ"ח אייר תשע"ג האם מעוניין לסיים את העבודה או להפסיק את החוזה.

ז. לאחר מכן יקבע בית הדין את סדר התקדמות התהליך ובסופו של דבר יוציא פס"ד סופי.

"והאמת והשלום אהבו"

בזאת באנו על החתום

הרב עדו רכניץ

הרב אריאל בראלי, אב"ד

הרב דוד פנדל